

עין משפט
נר מצוה

קבו א מיי פייג מהל' טוען הל' מ סגנ עשן לה טוע"ע ח"מ סי' קמט סעיף ז ועי' פ"ה מהל' שותפין הל' מ ונטוע"ע ח"מ סי' קעט:

קבב ב א מיי פ"י מהל' גולה הל' ז סגנ עשין עג טוע"ע ח"מ סי' טעה סעיף ה:

קבב ד מיי פט"ו מהל' עדות הל' ד סגנ לאחן קט טוע"ע ח"מ סי' לו סעיף א:

‏◈‏

רבינו גרשום

שותף אין לו חזקה. אע"ג דיכול למימר מן חבירו קניתי חלקי; וכ"ש אומר. דאיכא למימר כדי לתקן גתו לו: מחזיקין זה על זה. שאם האחד תופש חלקו וחלק חבירו ג' שנים החזיק בו, ומעידין זה על זה, שאם בא אחד ויערער על חלק חבירו ויכול שותפו להצטרף עם עד אחר ולהעיד עליו, דשל אביו היה ואם ערער עליו אדם יכול שותפו להצטרף עם עד אחר ולהעיד עליו שנקאו: ונעשין שומרי שבר זה לזה, שאם שומר זה מקצת המזון בשבתותהם וזה מקצתה ונגנב מביה אחד או אבר אינו כ"ש"ח אלא חייב לשלם משום דרש"ש הוא שבשכר ששומר לו חבירו מקצת המזון שומר לו אידיך מקצתו: אידיך ברשות. חבירו לשהדו דמי דהוי כאריס שיוירד לחות חבירו וכיון חדשיב הוא כיורד ברשות חבירו לדעתו (וכי' לדעתו) מכלל אצ"ל לו חזקה: אמרי לא להאי גיסא הכי שאם ירד לפלגי לאותו חצי' שלא הגיע לחלקי יש לו חזקה משום דמצ"ל למימר המחזיק חלקי קניתי כיומך וככר החזקה, בר ואין לך בו כלום ודאי הויה חזקה אבל אי נחת לכולה ואמר כולה מחזקה בריי אינה חזקה דאמר דמש"ה הניחה זה ברשותו ג' שנים כדי שישמש ירד נמי הוא כנגדו ג' שנים אחרות ומש"ה אינה חזקה דכיורד ברשות הוה. ואמרי לה להאי גיסא הכי האי דנחית לכולה הויה שישמש ירד נמי הוא כנגדו למימר משום דמצ"ל למימר למעטער הואיל שהחזקתי בכלה שני חזקת שלי היא שנקייתי חלקי ממך אבל אי נחית לפלגא לא הויה חזקה משום דמצ"ל למימר המעטער דמצ"ל בשוה ובחלקי המגיעין החזקת ובתוך שלי לא תחזיק כלל דמה שירדתי בחלקי שותפותי ירדתי: הא דרית בה דין חלוקה. ד' אמות לזה וד' אמות לזה ונחית חזקתי חזקה משום דמצ"ל למימר ליה חלקך קניתי ממך. אבל אי ילית [בה] דין חלוקה וחזוקי בה אינה חזקה משום דמצ"ל למימר המעטיר הואיל דלא הוה דין חלוקה הייתי מתרצה שיהא בידך ג' שנים: לומר שנוטל בשבח המגיע אדם רואה ליתן בשדה זו ולנטועה ופרש"י דהיינו כדין אריסי העיר אצל לפר"ת אחי שפיר דה"פ שנוטל דוקא בשבח המגיע לכתפים דהיינו בא ע"י טורח בשדה שאין עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע לו לומר אלא שנוטל בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע דהיינו כדין אריס דאמר בהשואל (ב"מ דף קא). היורד לתוך שדה חצירו שלא ברשות כו' ומסיק דבשדה העשויה ליטע אומדים כמה אדם רואה ליתן בשדה זו ולנטועה ופרש"י דהיינו כדין אריסי העיר אצל לפר"ת אחי שפיר דה"פ שנוטל דוקא בשבח המגיע לכתפים דהיינו בא ע"י טורח בשדה שאין עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע כדין אריס אצל באין מגיע לכתפים לא יטול כדין אריס ואף על גב ד(דאדם) נוטל בשבח דאחי מעלמא דמשמע בצ"י מיו שאחשו (גיטין דף עד:). הכא שיעור שלא ברשות סבר גמרא דאין לו ליטוע בשבח הבא מאליו כדין אריס ומ"מ קשה דבכל מקום גרס ובשדה א (שאינו שלו) בזו"י ולפירוש זה הוה ליה למימר בשדה בלא וי"ו כיון דחדא מילתא היא ויש ליישב פ"ה ונפרש ההיא דהשואל כמה אדם רואה ליתן בשדה זו ולנטועה דלאו היינו כדין אריס דלאריס נותנין יותר למחלה ולשליש כי עוסק בה לתקנה כמה זכרים אלא ה"פ כמה אדם רואה ליתן לקבולן ליטע שדה זו ולא ירד בה לאריסות אלא מיד נוטל שכרו ונוטל יותר משכיר יוס כי שכיר יוס אין עליו לתקן אס יתקבלן ויכ"י

מב:

אבל שותף יש לו חזקה. יש ענין לשותף דאין לו חזקה כדמפרש לקמן וא"ת א"כ ליתני במתני' שותף אין לו חזקה אע"פ שיש שותף שיש לו חזקה כי היכי דמני אריס אע"פ שאמר אריס שאינו אריסי בתי אבות יש לכן חזקה ויש לחלק:

שותף כיורד ברשות דמי לאו

למימרא דאין לו חזקה.

(ס) וא"ת מנא ליה דילמא לענין שנוטל בשבח המגיע לכתפים כדאמר בסמוך וכ"ת דמשמע ליה דבכל ענין מדמי ליה לאריס דלמא כשאר אריסים קאמר שיש לכן חזקה ולא כאריסי בתי אבות: **שבב** המגיע לבתפים. מפרש רש"י כנמה מקומות וכן רבינו שמואל דמגיע לכתפים כגון ענבים הראויין ליצטרף וקשה דאמרין בפ"ק דב"מ (דף טו:.) והא מעשים בכל יום וקא מגבי שמואל לבעל חוב חלקו וחלק חבירו ופי ס"ד היינו ענבים (ו) הראויים ליצטרף א"כ בעל חוב לא גבי מייניהו כדאמר בכתובות פ' נערה (דף נ:.) אמר ליה זיל הב ליה מתמרי דעל בודיא אמר ליה (ו) לא יהא אלא בעל חוב דחמו לבודיא קאמינא סוף סוף כל העומד ליגדר כגור דמי לגריכי לדקלא קאמינא אלאמא לא גבי מאותם העומדים ליגדר ולאו פירכא היא דהא רש"י נמי לא בעי למימר מאותן

העומדים ליצטר מיד אלא כלומר כל דבר שסופו ליתשל כגון פגין או כוסר ור"ת מפרש מגיע לכתפים היינו דבר שבה ע"י טורח¹ ומיימי ראייה מהא דמתן בסוף יש נוחלין (לקמן דף קגד.) האומר זה אחי אינו נאמן ויטול עמו בחלקו מת יחזירו נכסים למקומם נפלו לו נכסים ממקום אחר ירשו אחיו עמו ובעי רבא (שם קלח:.) שכן ששצחו נכסים מאליהם אחר שבה המגיע לכתפים לא תבעי לך דכי נפלו ממקום אחר דמי כי תיבעי לך בשבח שאינו מגיע לכתפים כגון דקלא ואלים ארעא ומסקא שרטון משמע שכן שאינו מגיע לכתפים היינו בא מאליו ולר' אלאהן נראה דלדריבה משס קשה לר"ת דלמה שינה בלשון דמעיקרא קאמר נכסים ששצחו מאליהם מהו וזתר הכי קאמר כי תיבעי לך בשבח שאין מגיע לכתפים דמעיקרא נמי הוה ליה למימר שכן שאין מגיע לכתפים אלא משמע דשבח המגיע לכתפים נמי הוי נכסים ששצחו מאליהם² וע"ך לר"ת אמאי קאמר כגון דקלא ואלים ה"ל למימר כגון פירות הדאזת מאליהם ואומר רשב"א דאין חימה לפי' רש"י דשבח המגיע לכתפים היינו פירות אמאי חשיב להו כנכסים שנפלו לו ממקום אחר ויטלו אחיו עמו הלא גם להם יש פירות בארעא שהיתה כנגד זו דהא מצעי ליה בדקלא ואלים ארעא ומסקא שרטון אי חשיב כנפלו לו נכסים ממקום אחר כ"ש פירות דאית לן לאחשביניהו טפי כנפלו לו ממקום אחר³ כדמוכח גבי בכור (לקמן דף קגד.) דפליגי רבי ורבנן בחפירה א"ש הוציל ה"ל (שלאחופי) והוו תמרי אי בכור נוטל פי שנים אי לא ואפ"ה מורו בדקלא ואלים וארעא ומסקא שרטון דשקיל אלאמא חשבינן פירות טפי בנפלו לאחר מכן מדקלא ואלים ומאינן למימר שפיר שיטלו אחיו בפירות ואע"פ שגם לקחו נגדם בחלקם דהם טרחו והם אכלו אצל מה שהמת טרח למה לא יקחו בטורח המת כמותו ובתלושים חשיבי ואי תלשם ואח"כ מת זה דבר פשוט שיטלו עמו ומיהו קשה לפי' הקונט' למה הוצרך כאן להאריך ולומר (ס) בשבח המגיע לכתפים דהיינו פירות שצכל שנה ושנה כדין אריס לא היה לו לומר אלא שנוטל בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע דהיינו כדין אריס דיורד שלא ברשות שקיל בשדה העשויה ליטע כדין אריס כדאמר בהשואל (ב"מ דף קא). היורד לתוך שדה חצירו שלא ברשות כו' ומסיק דבשדה העשויה ליטע אומדים כמה אדם רואה ליתן בשדה זו ולנטועה ופרש"י דהיינו כדין אריסי העיר אצל לפר"ת אחי שפיר דה"פ שנוטל דוקא בשבח המגיע לכתפים דהיינו בא ע"י טורח בשדה שאין עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע כדין אריס אצל באין מגיע לכתפים לא יטול כדין אריס ואף על גב ד(דאדם) נוטל בשבח דאחי מעלמא דמשמע בצ"י מיו שאחשו (גיטין דף עד:). הכא שיעור שלא ברשות סבר גמרא דאין לו ליטוע בשבח הבא מאליו כדין אריס ומ"מ קשה דבכל מקום גרס ובשדה א (שאינו שלו) בזו"י ולפירוש זה הוה ליה למימר בשדה בלא וי"ו כיון דחדא מילתא היא ויש ליישב פ"ה ונפרש ההיא דהשואל כמה אדם רואה ליתן בשדה זו ולנטועה דלאו היינו כדין אריס דלאריס נותנין יותר למחלה ולשליש כי עוסק בה לתקנה כמה זכרים אלא ה"פ כמה אדם רואה ליתן לקבולן ליטע שדה זו ולא ירד בה לאריסות אלא מיד נוטל שכרו ונוטל יותר משכיר יוס כי שכיר יוס אין עליו לתקן אס יתקבלן ויכ"י

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

גב' אבוב דשמואל. וגם לוי חצירו: **סנו**. במתני': **שופא**. השותפין והאפוטרופין כו' אבל אומן לא תנו דכ"ש דאין לו חזקה דהא אין לו חלק כלל דנימא מיגו דהיה לו חלק בו קנה מחצירו את חלקו אלא ודאי לתקנן נימן לו: **אצל שופא יש לו חזקה**. דאס אימא דלא מכר לו חלקו היה לו

לעצור את האדמה ולאכול הפירות בשותפות: **מחזיקין זה (א) לזה**. אס האחד מחזיק בחלקו ובחלק חצירו ג' שנים הויה חזקה: **ומעידין זה**. על חלקו של זה להעמידה בידו אס בא אחד מן השוק לערער עליו ולא הוי נוגע בעדות כדמפרש לקמן [מנ:.] **ונעשין כשומי שטר זה לזה**. שאס מצית אחד מהן נגנב דבר של שותפות חייב לשלם כשומר שכר וזהו שכרו שגם חצירו ישמור הכל כשיעור זמן שמשמר זה עכשיו: **והא אמר שמואל שופא**. שמחזיק בכל השדה גם בחלקו של חצירו: **כיורד ברשות דמי**. כלומר כאילו נתן לו חצירו רשות וזוהו להיות במקומו כדין אריס דמי: **לאו למימרא דשופא אין לו חזקה**. דהוי כאריס שיעור ברשות ולכך לא הויה חזקתו חזקה. ולקמן מפרש דלכמי לשאר דברים קאמר שמואל כיורד ברשות דמי מדלא קאמר בזהיא שותף אין לו חזקה: **דנחיס לכולה**. שדה שקנו

שניהם: **דנחיס לפלגא**. בחלק המוצחר החזיק ואמר חלקנו והגיע זה לחלקו והחזיקו בו שלש שנים ואידך טעין עדיין לא חלקנו אלא כך המתניו ציינו שמתאכל אותו חלק ג' שנים ואני אחריו כמו כן ג' שנים: **אמרי לה להאי גיסא**. יש מתרצים בענין זה הא דלמר שמואל שותף יש לו חזקה דנחית לכולה דמנהג שותפים ליטול בשותפות פירות כל שנה ושנה או זה יטול חצי הקרקע וזה החצי ילשנה הבאה למפרע כל שלקח זה אשתקד יקח זה עכשיו שכל אחד רוצה ליהנות בכל שנה מחלקו וזה שהניח להחזיק לחצירו ג' שנים בכל השדה ודאי מכר לו את חלקו והלכך הויה חזקה: **והא דלמר שמואל אין לו חזקה דנחיס לפלגא**. שכן דרך שותפין לאכול זה פלגא ואידך חצריה פלגא שלש שנים או ארבע ואחר כך אוכלין למפרע בענין זה ארבע שנים אחרות: **ואמרי לה לפאי גיסא**. היכא דנחית לכולה לא הויה חזקה שכן הוה מנהג השותפין לאכול שדה שלש שנים והלכך לא מצי טעין לקוח חלקן בידי והיכא דנחית לפלגא הויה חזקה דסבירא הוה דחלקו דאס אימא דניחא ליה ליהנות מחלקו בכל שנה ולא להמתין שלש שנים או ארבע שנים אחר חצירו כמנהג שותפין לא היה לו לצרר חלק אחד לצדו אלא יעשו בשותפות וחלקו הפירות: הכי גרסי' **רבינא אמר הא והא דנחיס לכולה הא דאיה צה דין חלוקה**. ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה הויה חזקה דכיון דיש כדי לזה וכדי לזה אינו מנהג להניח האחד להקדים לו חצירו ג' שנים אלא אס כן מכר לו חלקו: **דלויס צה דין חלוקה**. אינה חזקה דהתם מנהג הוה לאכול זה שלש או ארבע שנים שלימות כל השדה ואחר כך זה משום דבשניהם ביחד אינו כדאי. והכי קיימא לן. והך עובדא דרמי צר חמא ורב עוקבא צר חמא דזבון אמהתא בשותפות מר משתמש ראשונה שלשית כו' בריש פרקין (י) (דף כט:.) ופרשנין טעמא כי היכי דלא ליחזוק אהדדי ה"ה דאי הוה כל אחד משתמש שלש שנים רצופין לא תהוי חזקה דהא לית צדחא אמתא דין חלוקה והלכך לא תהוי חזקה ואינהו דלחזוק צסידיוגין משום דלמא לא ידעי העדים לסוף ג' שנים שלקחוו בשותפות ויטעון המחזיק צה שאינו שותף ותהוי חזקתו חזקה: **לומר שנוטל**. כדין אריס שיעור ברשות. אפי' בשבח המגיע לכתפים גמר פירי כגון קמה לקצור וענבים לצבור נוטל כל החצי כדין אריסי העיר ואפילו הוה שדה שאינו עשוי ליטע אלא לזריעה ונטעה הוה נוטל כל דינו כאילו עשוי ליטע כדין היורד ברשות דאילו יורד שלא ברשות שמין לו וידו על התחתונה דאס השבח יתר על היציאה נוטל את היציאה ואס היציאה יתר על השבח נוטל חצירו שיעור שבח כדאמר בצ"מ בהשואל (דף קא). היורד לתוך שדה חצירו ונטעה שלא ברשות אמר רב שמין לו וידו על התחתונה ושמואל אומר אומדים כמה אדם רואה ליתן על שדה זו ליטע ואי"ר פפא לא פליגי כאן בשדה העשויה ליטע כאן בשדה שאינה עשויה ליטע והכא חשיב להאי שותף כיורד ברשות והלכך שקיל בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע ואי הוה אמר שמואל שותף אין לו חזקה הוה אמינא דידו על התחתונה הואיל וצלא רשות חצירו ירד:

אמאי

ליתן לקבולן ליטע שדה זו ולא ירד בה לאריסות אלא מיד נוטל שכרו ונוטל יותר משכיר יוס כי שכיר יוס אין עליו לתקן אס יתקבלן ויכ"י

מסורת הש"ס

(א) ג"ל שלפוסין, (ב) ג"ל דאריסין, (ג) ג"ל שאינה עשויה ליעטן,

‏◈‏

גליון הש"ס

גמרא הא דנחית לכולא. עיין לקמן דף טו ע"צ תד"ה בשותפין: שם אמרי לה להאי גיסא. שבת דף קה ע"א פסחים דף קה ע"א גיטין דף סז ע"צ:

‏◈‏

הגהות הב"ח

(א) גב' במעצרתא דמי ר' וכו': (ב) שם מצי קמ"ל שותף פ"ל וזות ו' מ' נחתן: (ג) רשב"ם ד"ה מחזיקין זה על זה: (ד) ר"ה דלת צה וכו' בריש פירקין. י"ב דף כ"ט ע"צ וע"ש פסוס: (ה) טוב' ד"ה שותף וכו' ואריס י"ב ס"א ותבמה: (ו) ד"ה שבת וכו' היינו ענינים העומדים לנפול: (ז) בא"ד אמר ליה אבוי לא האל: (ח) בא"ד להאריך ולומר שנוטל בשבח:

‏◈‏

מוסף תוספות

א. פירוש שהגיע לבכור ולניטל על הכסף. רשב"ם ב"ק טז: ב. היינו פירקין. הבא חממת עמל כחפי, וכחפיו פירושו עמלו, ושבח שאין מגיע לכתפים היינו שבח שהשביחו בנסים מעצמן כדיקלא ואליהם ארעא ואסקא שרטון. רשב"ם ב"ק טז: ג. והשתא מפרש תלמודא שפיר דאפי' בשבת ששבתו בנסים מאלויהן לא מביצי ליה אלא בשבת שהוא צריך לקרקע. רשב"ם לקמן קלח: ד. שכיון שאין צריכים לקרקע כתלוש דמי והי"ל בנכסיו שנפלו ממקום אחר. ש"עמ"ק טז.

‏◈‏

רבינו גרשום (המשך)

מה שדה העשויה ליטע אם יורד בה אדם שלא ברשות ורועה ותיקנה דנטול כפי חלקו המגיע כל מחצית השבח האי שותף נמי אם יורד בשדה שאינה עשויה ליטע ורועה והשביחה נוטל בכל מה שהשביח חלקו וחצי חלק חבירו משא"כ אם יורד אחר דעלמא שאם יורד שלא ברשות בשדה שאינה עשויה ליטע אם השבח יתר על ההוצאה נוטל את ההוצאה ואם היציאה יתירה על השבח נוטל את השבח דכל שעה ידו על התחתונה הואיל שיעור שלא ברשות אבל האי שותף כיורד ברשות דמי וידו על העליונה: